

CARTA EUROPEANĂ A LIMBILOR REGIONALE SAU MINORITARE

Claudine Brohy **Activități didactice**
Vincent Climent-Ferrando
Aleksandra Oszmianska-Pagett
și Fernando Ramallo

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

CARTA EUROPEANĂ A LIMBILOR REGIONALE SAU MINORITARE

Activități didactice

Consiliul Europei

*Opiniile exprimate în această lucrare
sunt responsabilitatea autorilor și nu
reflectă neapărat politica oficială a
Consiliului Europei.*

Toate cererile referitoare la
reproducerea sau traducerea
integrală sau parțială a acestui
document trebuie adresate Direcției
de Comunicații (F-67075 Strasbourg
Cedex sau la adresa de e-mail
publishing@coe.int).

Orice altă corespondență referitoare
la acest document trebuie adresată
Direcției Generale pentru
Democrație.

Coperta și aranjarea în pagină:
Departamentul de Producție
Documente și Publicații (SPDP),
Consiliul Europei
Fotografia de copertă: ECRML

© Consiliul Europei, mai 2019.
Tipărit la Consiliul Europei

Traducere în limba română: decembrie 2022

Autori:

**Claudine Brohy,
Vincent Climent-Ferrando,
Aleksandra Oszmiańska-Pagett și
Fernando Ramallo**

Cuprins

INTRODUCERE	5
DESPRE ACTIVITĂȚILE DIDACTICE	7
PARTEA A. INTRODUCERE GENERALĂ	9
1. Diversitatea lingvistică	9
2. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare	12
PARTEA B. ACTIVITĂȚI DIDACTICE	17
GLOSAR	36
RESURSE SUPLIMENTARE	39

Cuvânt înainte

Imi face mare plăcere, în calitate de președintă a Comitetului de experți al Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare a Consiliului Europei, să prezint această publicație pregătită pentru a marca cea de-a 20-a aniversare de la intrarea în vigoare a Cartei, în 1998. Carta este singura convenție internațională obligatorie din punct de vedere juridic dedicată exclusiv protejării și promovării limbilor regionale și minoritare. Până în prezent, Carta acoperă aproximativ 80 de limbi din peste 200 de comunități lingvistice.

Acest document este rezultatul unei reflecții atente asupra importanței creșterii vizibilității Cartei, în special prin intermediul sistemului școlar. Scopul său principal este de a oferi comunității educaționale un instrument util pentru schimbul de informații despre Cartă și limbile minoritare, crescând astfel gradul de conștientizare a diversității lingvistice.

Aș dori să le mulțumesc următorilor: Fernando Ramallo (Universidade de Vigo), Claudine Brohy (Université de Fribourg/Universität Freiburg), Vincent Climent-Ferrand (Rețeaua Europeană pentru Promovarea Diversității Lingvistice, NPLD) și Aleksandra Oszmianska-Pagett (Wyzsza Szkola Języków Obcych, Poznan), membrilor grupului de lucru însărcinat de Comitetul de experți cu pregătirea acestei publicații.

Sper că această publicație va ajuta la înțelegerea mai bună a punctelor forte și a dificultăților legate de situația limbilor minoritare și a necesității de a le promova în continuare ca patrimoniu cultural comun.

Vesna Crnić-Grotić

Președinta Comitetului de Experți al Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare

Despre activitățile didactice

Această publicație este compusă din două părți. Partea A oferă o prezentare generală a diversității lingvistice și o descriere a Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare ca instrument juridic. Partea B conține zece activități didactice legate de tematica limbilor minoritare. Ținând cont de faptul că sistemele de învățământ din Europa sunt diverse și într-un proces constant de schimbare, activitățile cuprinse aici sunt concepute pentru a fi adaptate la contextul specific al fiecărei țări. La final, există un glosar în care sunt definiți termenii principali utilizați în document, precum și o bibliografie.

Această publicație este concepută ca punct de plecare pentru un proiect al Consiliului Europei cu desfășurare pe Internet, care va include profiluri de țară și activități didactice suplimentare. Pe măsură ce proiectul se dezvoltă, acesta va oglindi o imagine mai bună a diversității lingvistice și va contribui la creșterea gradului de conștientizare a aspectelor legate de limbile minoritare din societatea noastră.

Recomandăm tuturor entităților implicate să recurgă la traducerea acestei publicații în cât mai multe limbi pentru a asigura un acces larg la informațiile pe care le conține.

Partea A. Introducere generală

1. DIVERSITATEA LINGVISTICĂ

Limbajul este o aptitudine comună și specifică ființelor umane care ne deosebește de restul naturii. Această capacitate universală se reflectă în diversitatea limbilor din întreaga lume ca o consecință a unui proces evolutiv și continuu de adaptare la diferitele contexte fizice, culturale și sociale care determină viața de zi cu zi a fiecărui grup uman. Fiecare limbă este o manifestare a acestei aptitudini umane. Diversitatea lingvistică este o mărturie a pluralității și bogăției omeniilor și tocmai acest caracter pluralist al acestei capacități umane este cel care oferă tuturor posibilitatea de a-și aduce contribuția la umanitate.

Limbile au făcut posibilă adaptarea la diferite medii naturale și culturale, deoarece cu ele putem codifica, clasifica și înregistra realitatea din jurul nostru. Folosim limbile în diferite scopuri: comunicarea este unul dintre rolurile principale ale limbajului, dar nu este singurul. Limbile le permit oamenilor să stabilească legături între ei. Sunt folosite pentru a simboliza realitatea, a exprima sentimente, în scopuri creative și recreative. Limbile sunt una dintre caracteristicile care definesc comunitățile, exprimând și consolidând identitatea culturală a acestora. Ca mijloace de comunicare și interacțiune, acestea permit contacte și schimburi cu alte limbi și comunități. Ele întăresc coeziunea în cadrul comunității, precum și contactul cu alte limbi.

Toate limbile reflectă și dezvăluie evoluția societății, structura ei, modul de viață, precum și viziunea asupra lumii, expresiile sale culturale. Diferitele perspective asupra lumii oferite de fiecare limbă sunt o sursă neprețuită de bogăție. Avantajul limbilor este posibilitatea de a le preda și de a le învăța, facilitând astfel comunicarea între comunități.

Deși numărul exact de limbi din lume nu este cunoscut, se estimează că există aproximativ 7.000. Repartizarea lor este foarte inegală pe diferite continente și nu urmează un model legat de demografie. De fapt, într-un teritoriu precum Oceania, unde trăiesc doar 42 de milioane de oameni, există peste 1300 de limbi. Aceasta înseamnă că 18,5% din numărul total de limbi din lume se află pe un teritoriu în care trăiește doar 0,6% din populația lumii.

Deși toate limbile servesc aceluiași scop, indiferent de structura și numărul lor de vorbitori, nu toate sunt folosite în aceleași domenii. Din motive politice, militare și economice, câteva limbi s-au răspândit în zone extinse ale lumii, devenind limbi internaționale, ceea ce înseamnă că sunt vorbite pe scară largă și predate ca *lingua franca* în întreaga lume. Alte limbi sunt vorbite în zone mai restrânse, dar sunt susținute de state ca limbi oficiale. Aceste limbi sunt folosite în toate domeniile vieții, atât în domeniul public, cât și în cel privat. Marea majoritate a limbilor, totuși, sunt vorbite de comunități dintr-o regiune sau zonă a unei țări. Aceste limbi sunt adesea numite „limbi minoritare”, spre deosebire de „limbile majoritare”, care sunt adesea limbi de stat și coexistă cu limbile minoritare și ale imigranților.

Această distincție între limbile majoritare și minoritare nu se bazează întotdeauna pe numărul de vorbitori, ci, în unele cazuri, pe gradul de putere politică de care se bucură limba. Din punct de vedere istoric, limbile care au fost cel mai adesea percepute ca fiind cele mai importante au fost cele ce aparțineau statelor puternice. Aceste țări le-au descris ca limbi importante, vorbite de culturi importante, în detrimentul comunităților lingvistice mai mici.

Cu excepția cazurilor foarte particulare, limbile nu dispar din cauze naturale. De fapt, este mai corect să spunem că limbile au fost înlocuite, nu că au dispărut. O astfel de înlocuire este tipică proceselor de dominație politică și economică. În procesul prin care o limbă este înlocuită cu alta, apar rupturi majore în zona integrării intergeneraționale și a coeziunii sociale a comunității. Există o linie cronologică foarte puțin precisă între o limbă care evoluează și o limbă care este înlocuită încet cu alta. Fenomenul, care este adesea explicat ca un proces natural, are adesea consecințe negative pentru o comunitate lingvistică și pentru bogăția lingvistică a planetei. Sunt necesare eforturi urgente pentru a contracara o astfel de situație. În caz contrar, până la sfârșitul secolului 21, multe

limbi vorbite astăzi vor dispărea. Majoritatea limbilor europene au nevoie de protecție și promovare, pentru a garanta că vor fi folosite de următoarele generații ale comunităților în care au supraviețuit de secole. Acest lucru se datorează faptului că experiența recentă duce la o concluzie descurajatoare: dispariția limbilor este o realitate în întreaga lume, de cele mai multe ori pentru că a existat o înlocuire și, în cele din urmă, un abandon din partea vorbitorilor, datorită preferinței pentru o altă limbă concurentă.

Limbile dispar deoarece alte limbi le iau locul ca urmare a unor procese complexe de expansiune culturală, politică sau economică, din care nu lipsesc conflictele. Știm că dacă o limbă este bine protejată din punct de vedere legal, are șanse mai mari de a supraviețui în timp. Așa se întâmplă cu limbile oficiale, care se bucură de garanții ce lipsesc pentru majoritatea limbilor care nu au acest statut juridic. Carta, prin abordarea sa interculturală și multilingvă, este cel mai eficient instrument pentru protejarea și promovarea limbilor regionale sau minoritare în Europa.

1.1. De ce este important să promovăm diversitatea

lingvistică?

Înlocuirea unei limbi nu presupune doar pierderea unui element de bază al comunicării, ci și a unui întreg sistem de cunoștințe dezvoltat de-a lungul timpului. Dispariția unei limbi implică și pierderea unui univers unic, care nu poate fi reprodus, conectat la un anumit mediu. Aceasta înseamnă o pierdere a diversității. A priva un popor de limba sa înseamnă a-l priva de cea mai remarcabilă și naturală manifestare a formei sale de existență umană. Nimeni nu câștigă de pe urma pierderii unei limbi.

Protejarea limbilor, indiferent de numărul de vorbitori și de definirea acestora ca limbi majoritare sau minoritare, necesită o nouă abordare a înțelegerii diversității lingvistice. Trebuie să depunem eforturi pentru a combate prejudecățile și ideologiile despre limbile minoritare, astfel încât diversitatea și diferențele să fie privite într-o lumină pozitivă, iar limbile să fie văzute ca valori ce pot fi promovate activ.

O atenție deosebită trebuie acordată acelor limbi minoritare care se luptă să supraviețuiască și au nevoie de mai mult sprijin. Aceste limbi vor putea prospera numai dacă li se oferă acest sprijin. Trebuie depuse eforturi pentru a ajuta acei vorbitori care au cea mai mare nevoie, astfel încât să poată participa și contribui în mod egal la dezvoltarea umană.

Este important să se ia în considerare rolul-cheie al școlilor în abordarea pozitivă a diversității lingvistice și a tuturor limbilor ca valori care trebuie promovate activ. Responsabilitatea pentru această sarcină revine în primul rând autorităților locale, regionale și de stat, dar și organizațiilor internaționale. Din acest motiv, școlile reprezintă un mediu adecvat pentru promovarea diversității lingvistice ca realitate și ca o valoare, mai ales în condiții de monolingvism oficial, pentru a crește gradul de conștientizare și a combate orice discriminare împotriva minorităților și a limbilor regionale și minoritare.

1.2. Ce se poate face în sistemul de învățământ?

Școlile au un rol-cheie în promovarea limbilor minoritare, nu numai în zonele în care sunt vorbite, ci mai ales în zonele monolingve. Ele pot face acest lucru prin creșterea gradului de conștientizare a existenței acestor limbi în interiorul țării și prin adoptarea unui model de conviețuire în care diversitatea lingvistică devine un element central. De aceea, este important să se elaboreze materiale pedagogice care să ajute la adoptarea unei strategii de înțelegere a diversității lingvistice ca o valoare. Se consideră adesea că unele limbi internaționale, cum ar fi engleza sau spaniola, sunt limbi mai importante și mai utile, în timp ce limbilor minoritare li se acordă adesea mai multă valoare identitară sau emoțională, fără prea multă utilitate. Sistemul școlar trebuie să combată aceste prejudecăți și să se angajeze într-o abordare incluzivă a tuturor limbilor, subliniind valoarea și bogăția acestora.

A doua parte a acestei publicații conține o gamă întregă de activități pentru lucrul la clasă, care vor contribui la promovarea unei viziuni mai largi și mai incluzive asupra diversității lingvistice.

2. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

2.1. Ce este Carta?

Carta este o convenție internațională. Rolul său este să contribuie la dezvoltarea limbilor regionale sau minoritare, adică să ofere utilizatorilor acestor limbi posibilitatea de a le folosi în școală, la locul de muncă, în mass-media, în instanțe și în fața organelor administrative, în mediul economic și mediul cultural etc. De asemenea, ea ajută țările să înțeleagă ce pot face pentru ca acest lucru să se concretizeze și să creeze astfel de oportunități pentru vorbitorii acestor limbi. Fiecare stat membru poate semna și ulterior ratifica această convenție.

Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei poate invita orice țară care nu este membră a Consiliului Europei să adere la Cartă. Este important de menționat că, pentru a intra în vigoare, Carta nu trebuie numai semnată, ci și ratificată. Până în 2018, aceasta a fost ratificată de 25 din cele 46 de state membre ale Consiliului Europei. Celelalte opt state doar au semnat-o.

Carta are cinci părți, dintre care doar Partea a II-a și Partea a III-a conțin obligații legate de protecția și promovarea limbilor minoritare. Partea a II-a acoperă toate limbile regionale sau minoritare din țară, în timp ce limbile acoperite de Partea a III-a depind de alegerea statului. Aceasta înseamnă că, în anumite cazuri, o limbă este protejată doar de Partea a II-a, de exemplu, franco-provensala din Elveția sau aragoneza din Spania. Partea I, Partea IV și Partea V se referă la aplicarea tehnică a acestei convenții.

2.2. Ce sunt limbile minoritare conform Cartei?

Carta se aplică limbilor regionale sau minoritare vorbite în mod tradițional în una sau mai multe regiuni ale unei țări. Carta definește limbile minoritare ca fiind limbi „folosite în mod tradițional într-o anumită zonă a unui stat de către cetățenii aceluia stat care alcătuiesc un grup numeric mai mic decât restul populației statului” și limbi care sunt „diferite de limba (limbile) oficială (oficiale) a (ale) aceluia stat; ele nu includ dialectele limbii (limbilor) oficiale a (ale) statului, nici limbile migranților”.

Chiar dacă aceste limbi sunt considerate limbi minoritare, se poate întâmpla ca ele să fie limba majoritară în regiunea în care sunt vorbite, dar nu și în întreaga țară. Un astfel de exemplu este limba galiciană din Galicia (Spania).

Utilizarea limbilor minoritare în domeniul public este adesea limitată: de exemplu în școli, justiție, mass-media, administrație sau spitale. Astfel, atât numărul de vorbitori, cât și statutul juridic sunt criteriile pe baza cărora se ia o decizie dacă o limbă este considerată minoritară sau majoritară. O limbă poate fi dominantă numeric într-o anumită regiune, dar să fie totuși o limbă minoritară din punctul de vedere al statutului său juridic sau al vizibilității sociale, în comparație cu alte limbi de stat. Într-o Europă marcată de o mobilitate excepțională, aspectul „vorbită în mod tradițional în țară” este fundamental pentru a înțelege că limbile de imigrație recentă nu sunt acoperite de protecția Cartei.

Procesul de „minorizare” a limbii poate avea mai multe surse. În unele cazuri, există regiuni în țările europene în care s-a folosit în mod tradițional o limbă diferită de limba națională (de exemplu, galeza în Regatul Unit sau frizona în

Țările de Jos). Un alt motiv este că de-a lungul istoriei Europei, granițele s-au schimbat constant și unele zone au aparținut adesea unor state diferite (de ex., teritoriu lituanian în Polonia și teritoriu polonez în Lituania, teritoriu german în Polonia). Un alt exemplu evident este mobilitatea, adică un număr tot mai mare de persoane care se deplasează, locuiesc și lucrează pe alt teritoriu. În acest caz, limba lor ar fi etichetată ca limbă minoritară a imigranților, o tipologie care nu este acoperită de Cartă.

Deși criteriul teritorial este fundamental atunci când se discută despre limbile protejate de Cartă, există și alte limbi în Europa care nu au propriul teritoriu, dar sunt vorbite istoric de cetățenii acelei țări. Aceste limbi, cunoscute ca „limbi neteritoriale”, sunt, de asemenea, protejate de Cartă, în special idiș și limba comunităților de romi, răspândite în Europa de sute de ani, a căror vitalitate variază de la o țară la alta. Numărul de limbi protejate în anumite țări variază de la 1 la 20. De exemplu, Danemarca protejează o singură limbă, în timp ce Bosnia și Herțegovina protejează 15, iar România 20 de limbi.

2.3. De ce avem nevoie de o Cartă?

Scopul Cartei este de a schimba situația actuală și de a garanta că există într-adevăr oportunități de utilizare a limbilor tradiționale regionale sau minoritare, nu numai acasă. În alte cazuri, aceasta îi și ajută pe vorbitori să învețe limba bunicilor și străbunicilor, pentru că nu au avut această ocazie acasă.

Cu toate acestea, învățarea unei limbi minoritare nu este suficientă. Este important să se asigure prezența sa în alte domenii, cum ar fi justiția, administrația, mass-media, cultura și viața economică și socială.

Principala intenție a Cartei este de a ajuta oamenii să învețe limba nu numai în sala de clasă, ci să le ofere, de asemenea, ocazia de a-și dezvolta cunoștințele lingvistice citind știri și cărți, ascultând cântece, vizionând piese de teatru sau filme sau devenind ei înșiși jurnaliști, realizatori de film sau interpreți.

2.4. Cum funcționează Carta?

Atunci când un stat ratifică Carta, acesta analizează ce „limbi regionale sau minoritare”, din punctul de vedere al Cartei, sunt folosite în țară și vor fi promovate în baza tratatului. Statul trebuie, de asemenea, să aleagă din lista de obligații cuprinse în Cartă diferite domenii precum școli, instanțe, mass-media, administrație, cultură, mediul de afaceri și schimburi transfrontaliere (toate aceste domenii sunt cuprinse în Partea a III-a din Cartă). De exemplu, statul

poate alege să ofere învățarea fie a tuturor, fie a unora dintre disciplinele școlare în limba respectivă sau învățarea unei limbi minoritare ca materie școlară. Vorbind despre mass-media, ca alt exemplu, statul poate alege să ofere finanțare pentru crearea unui canal de televiziune sau radio care să emită în întregime într-o limbă minoritară sau doar să ofere sprijin pentru programe într-o limbă minoritară. Pentru a decide ce măsuri se vor lua într-un anumit domeniu al vieții publice, statul trebuie să se consulte cu vorbitorii limbii minoritare, adică cu organizațiile lor neguvernamentale.

O altă opțiune pe care o are statul este să decidă ce limbi regionale sau minoritare vor fi acoperite doar de Partea a II-a a Cartei. Această parte a Cartei cuprinde promovarea limbilor minoritare în aceleași domenii ale vieții publice ca și Partea a III-a, dar într-un mod mai general și toate prevederile trebuie acceptate. De exemplu, statul este obligat să ofere predare în limba minoritară/predarea limbii minoritare la toate nivelurile de educație corespunzătoare. În acest caz, statul, în colaborare cu vorbitorii limbii minoritare, decide asupra modului cel mai bun de predare și învățare a acelei limbi și a nivelurilor de educație.

Statele participante la Cartă trebuie să raporteze Consiliului Europei cu privire la aplicarea tratatului. De la 1 iulie 2019, acestea vor prezenta un raport periodic cuprinzător la fiecare cinci ani, iar apoi la doi ani și jumătate, informații privind măsurile prioritare luate. După primirea raportului periodic, o delegație a Comitetului de Experți al Cartei vizitează țara și poartă discuții cu organizațiile neguvernamentale (ONG-uri) ce se ocupă de limbile minoritare și cu autoritățile statului pentru a analiza dacă măsurile au fost implementate și dacă acestea au fost eficiente.

În urma vizitei, Comitetul de Experți adoptă raportul său de evaluare, care este înaintat statului pentru comentarii. Procesul se încheie cu adoptarea recomandărilor Comitetului Miniștrilor privind cele mai importante măsuri necesare pentru îmbunătățirea situației limbilor minoritare din țară și cu publicarea raportului.

Partea B. Activități didactice

Ca o completare practică a celor explicate mai sus, această secțiune conține o selecție de activități de desfășurat în clasă. Este un ansamblu de activități concepute în mod flexibil, cu durate diferite în funcție de ceea ce fiecare profesor consideră potrivit. Unele pot fi desfășurate într-o singură zi de școală, în timp ce pentru altele se recomandă o durată ceva mai mare. Având în vedere diferitele sisteme educaționale din Europa, este recomandabil ca fiecare școală/regiune să adapteze în mod flexibil activitățile la diferite niveluri de educație. Cele mai multe dintre ele sunt concepute pentru elevii cu vârsta cuprinsă între 11 și 16 ani.

Sunt propuse următoarele activități:

- ▶ Activitatea 1: Ce este o limbă minoritară?
- ▶ Activitatea 2: Prejudecăți lingvistice
- ▶ Activitatea 3: Biografia unui vorbitor celebru al unei limbi minoritare
- ▶ Activitatea 4: Ziua/zilele sau săptămâna limbii minoritare
- ▶ Activitatea 5: Toponimie, peisaj lingvistic și inscripții în limba minoritară
- ▶ Activitatea 6: Eveniment de creare și editare în colaborare a unui articol (*Edit-a thon*) într-o limbă minoritară
- ▶ Activitatea 7: Noi vorbitori de limbi minoritare
- ▶ Activitatea 8: Diverse sisteme de scrie în limbile minoritare din țara voastră
- ▶ Activitatea 9: Limbi neteritoriale
- ▶ Activitatea 10: Limbile semnelor

ACTIVITATEA 1: CE ESTE O LIMBA MINORITARĂ? ¹

Introducere

În toate țările europene, pe lângă limbile oficiale, care se bucură de statut juridic, protecție și legitimitate socială, sunt folosite în mod tradițional multe alte limbi. Aceste limbi sunt numite limbi minoritare. De multe ori ele nu au nici protecția juridică, nici legitimitatea socială pe care o au limbile majoritare sau limbile oficiale ale statului. În majoritatea cazurilor, limbile minoritare sunt folosite de un număr limitat de vorbitori. De fapt, aproximativ 50% dintre aceste limbi au mai puțin de 10.000 de vorbitori. Deși au sute sau chiar mii de ani, schimbările prin care a trecut Europa în ultimele decenii au dus la o situație în care, într-o perioadă scurtă de timp, aproape toate limbile minoritare au devenit limbi vulnerabile, ceea ce va amenința serios viitorul lor pe termen scurt sau mediu.

Dintre limbile cu mai puțin de 10.000 de vorbitori incluse în Atlasul UNESCO al limbilor lumii în pericol (www.unesco.org/languages-atlas), marea majoritate sunt în pericol evident de a dispărea. În multe cazuri, o politică lingvistică structurată ar putea schimba această tendință.

Cum să recunoaștem o limbă ca limbă minoritară

Deși majoritatea limbilor minoritare au un număr mic de vorbitori, criteriul numeric nu este singurul pe care trebuie să îl luăm în considerare atunci când discutăm despre o limbă minoritară. De fapt, există limbi minoritare cu milioane de vorbitori, uneori mai mulți decât unele limbi majoritare. Prin urmare, pe lângă criteriul numeric, este necesar să se țină cont de statutul juridic, adică de recunoașterea directă sau indirectă a limbii ca limbă oficială într-un anumit stat. Potrivit Consiliului Europei, pentru ca o limbă să fie considerată limbă regională sau minoritară, trebuie îndeplinite următoarele condiții:

- i. trebuie să fie o limbă care este folosită în mod tradițional într-o anumită zonă a unui stat de către cetățenii aceluși stat respectiv, care alcătuiesc un grup numeric mai mic decât restul populației statului;
- ii. diferă de limba (limbile) oficială (oficiale) a (ale) statului respectiv;
- iii. nu include dialectele limbii (limbilor) oficiale ale statului sau limbile migranților.

Rețineți că valoarea de referință este populația totală a țării, nu populația zonei în care este vorbită limba.

1. Vezi articolul 1 din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

	Pentru a înțelege această nuanță, luați în considerare următorul exemplu: galiciană este limba oficială a Galiciei (o provincie din Spania), împreună cu spaniola. În acea zonă, acea limbă are mai mulți vorbitori decât spaniola, singura limbă oficială a statului spaniol. Datorită diferențelor la nivel de statut juridic pe teritoriul țării, galiciană este o limbă minoritară în Galicia și se află în mod clar într-o situație vulnerabilă, spre deosebire de spaniolă.
Sarcină	Introducerea conceptului de limbi minoritare pentru populația majoritară
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none"> • adoptă o percepție pozitivă asupra minorităților în general și a limbilor minoritare în special • recunosc toate limbile regionale sau minoritare ale țării • caută exemple de forme orale și scrise ale limbilor minoritare.
Nivelul/vârsta	În funcție de gradul de complexitate și abstractizare a sarcinii, 12-16 ani
Etape	<ul style="list-style-type: none"> • profesorul prezintă o scurtă descriere a tuturor limbilor regionale sau minoritare utilizate în țară în conformitate cu Carta, folosind date statistice de la recensământul populației sau alte date oficiale de stat/regionale. Se recomandă utilizarea rapoartelor Comitetului de Experți al Cartei europene a limbilor regionale sau minoritare (toate disponibile la https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/reports-and-recommendations) • raport și discuție (clasă).
Durată	2 – 4 lecții
Discipline acoperite	limbi materne și străine, istorie, științe sociale
Mod de lucru	lucru la clasă, lucru în perechi
Material	planșă (coală mare de hârtie), prezentare digitală
Surse de informare	bibliotecă, persoane cunoscute, interviuri, internet
Evaluare	prezentare planșă; evaluare din partea profesorului și autoevaluare
Posibile activități suplimentare	<ul style="list-style-type: none"> • atârnați planșa pe coridorul școlii • publicați planșa în ziarul școlii

ACTIVITATEA 2: PREJUDECĂȚI LINGVISTICE

Introducere	<p>Diversitatea lingvistică a fost în centrul multor dezbateri, uneori bazate pe prejudecăți și mituri pe care sistemul de învățământ trebuie să le depășească. Prejudecățile lingvistice sunt aprecieri sau opinii despre limbi care nu se bazează pe dovezi reale, ci pe un stereotip simplificator și generalizabil. Acestea sunt de obicei comune, născute din necunoaștere sau frica de diversitate. Din acest motiv sunt dificil de eliminat, deoarece argumentele care vizează dezactivarea lor nu sunt acceptate ca valabile. În multe cazuri, acestea au un impact semnificativ asupra aprecierii și prestigiului social al vorbitorului. Prin urmare, orice clasificare a limbilor bazată pe o ierarhie care variază de la excelentă/utilită la ne semnificativă, așa cum se întâmplă adesea, se bazează numai pe prejudecăți și nu are nicio bază științifică. Conform articolului 7.2 din Cartă, este necesar să se elimine orice diferențe, excluderi, restricții sau preferințe nejustificate referitoare la utilizarea unei limbi regionale sau minoritare.</p>
Sarcină	<p>Recunoașterea prejudecăților lingvistice și prezentarea de argumente pentru combaterea și dezactivarea lor</p>
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none">• își îmbunătățesc cunoștințele despre limbi• sunt capabili să recunoască prejudecățile lingvistice• dobândesc argumente solide în favoarea egalității lingvistice
Nivelul/vârsta	<p>liceu, 14-16 ani</p>
Etape	<ul style="list-style-type: none">• prezentarea temei• recunoașterea unor prejudecăți (despre limbi sau societate, în general)• alcătuirea unei liste de cinci prejudecăți despre limbi; elevii le discută în două grupuri, unul pro și celălalt contra, după care schimbă rolurile• fiecare elev trebuie să folosească aceeași listă și să desfășoare un studiu în familia sa pentru a determina cine este de acord și cine nu, și de ce• recunoașterea atitudinilor discriminatorii față de minoritățile lingvistice și propunerea de măsuri pentru a crește aprecierea limbilor acestora și, mai important, a vorbitorilor lor
Durăță	<p>2 – 4 lecții</p>
Discipline acoperite	<p>limbi materne și străine, istorie, geografie, științe sociale, proiect interdisciplinar</p>
Mod de lucru	<p>lucru la clasă, lucru în perechi, activitate în familie, muncă individuală</p>

Material	planșă (coală mare de hârtie), prezentare digitală
Surse de informare	biblioteca, media, interviuri, internet
Evaluare	prezentare planșă; evaluare din partea profesorului și autoevaluare
Alte activități posibile	<ul style="list-style-type: none"> • atârnați planșa pe coridorul școlii • publicați planșa în ziarul școlii

Câteva exemple

Prejudecata	Un contraargument
Monolingvismul este regula, iar diversitatea lingvistică este excepția, atât ca teritoriu, cât și ca oameni.	Monolingvismul este o excepție. În întreaga lume este rar să găsești țări monolingve. Dacă ne gândim la indivizi, marea majoritate a populației lumii folosește mai mult de o limbă.
Sunt oameni care vorbesc cu accent.	Cu toții avem un accent când vorbim. Este imposibil să nu ai un accent.
Comunitatea surzilor din întreaga lume folosește o singură limbă a semnelor universală.	Limbile semnelor au la fel de multe apariții inter- și intralingvistice ca și limbile orale. Persoanele care folosesc semne pentru a comunica trebuie să învețe alte limbi ale semnelor dacă doresc să comunice cu persoane care nu folosesc aceeași limbă ca ei.
Unele limbi pot exprima orice nivel de complexitate, dar majoritatea nu pot. De fapt, limbile minoritare sunt coduri care au valoare pentru utilizări colocviale și familiale, dar nu sunt atât de utile pentru știință, afaceri și noile tehnologii.	Toate limbile sunt la fel de valoroase pentru clasificarea și comunicarea oricărui domeniu de cunoștințe. Nu există limbaje mai bune sau mai puțin bune pentru știință sau poezie. Lipsa de noi tehnologii sau oferte de jocuri video într-o anumită limbă este o consecință a prestigiului social scăzut al limbii, nu al potențialului său.
Un număr mare de vorbitori ai unei limbi garantează durabilitatea acesteia pe termen lung.	Fiecare limbă are varietate internă. Cu cât varietatea este mai mare, cu atât este mai mare posibilitatea de fragmentare, așa cum s-a întâmplat istoric, de exemplu, cu limba latină.
Cuvintele care nu sunt în dicționar sunt incorecte sau nu există.	Bogăția lexicală a limbii este extraordinară și dicționarele, chiar și cele mai complete, centralizează doar o parte. Cuvintele există în măsura în care sunt folosite, nu pentru că se află sau nu în dicționar.
Versiunea standard este mai bună decât alte versiuni ale unei limbi.	Versiunea standard este una dintre multe altele. De fapt, marea majoritate a limbilor lumii nu au o versiune standard. Faptul că versiunea standard este folosită în sistemul educațional și în mass-media nu o face o versiune mai bună sau perfectă.

ACTIVITATEA 3: BIOGRAFIA UNUI VORBITOR CELEBRU AL UNEI LIMBI MINORITARE

<p>Introducere</p>	<p>Recunoașterea produselor intelectuale și creative și respectul și admirația socială pe care acestea le transmit răsună în mass-media și pe rețelele de socializare. Cu toate acestea, în multe cazuri, cultura majoritară sau de stat ascunde identitatea și apartenența autorului și creatorului la cultura și limba minoritară, uneori pentru a slăbi influența și recunoașterea grupului minoritar. Cărțile de istorie adesea nu menționează aceste personalități sau nu le menționează ca reprezentanți ai unui grup minoritar, pentru a prezenta o imagine a unității naționale și/sau pentru a face comunitatea minoritară să se contopească în societatea majoritară. Conferind vizibilitate lucrărilor vorbitorilor de limbi minoritare, crește recunoașterea limbilor minoritare și regionale și, în același timp, sunt recunoscute diversitatea, creativitatea și originalitatea societății în ansamblu.</p>
<p>Sarcină</p>	<p>Creaiți o planșă cu o biografie a unui vorbitor celebru al unei limbi minoritare, cu informații biografice, imagini, publicații, rezultate/exemple ale muncii sale, ecoul la nivelul publicului (expoziții, articole din ziare) etc. Această persoană poate lucra sau să fi lucrat în orice domeniu precum presă, sport, literatură, cultură, artă, pictură, fotografie, film, politică, economie, societate, filozofie, cercetare, invenții etc.</p>
<p>Obiective</p>	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none"> • sunt conștienți de existența limbilor și culturilor minoritare • înțeleg că vorbitorii limbilor minoritare contribuie la formarea națiunii • recunosc faptul că diversitatea lingvistică și culturală este o parte integrantă a societății • înțeleg că istoria și științele sociale sunt o interpretare a realității și sunt supuse dezbatelor și negocierilor • consideră normal să lucreze, a trăiască și creeze în mai multe limbi • citesc într-o limba minoritară și folosesc strategii de intercompreensiune (în funcție de distanța interlingvistică a limbilor majoritare/minoritare) • folosesc tehnici translingvistice și mediere • sunt capabili să găsească, să selecteze, să ierarhizeze și să prezinte informații scrise și grafice • sunt capabili să facă o prezentare folosind planșe
<p>Gradul/Vârsta</p>	<p>în funcție de gradul de complexitate și abstractizare a sarcinii, de la 10 până la 15 ani</p>

Etape	<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea subiectului, discuție (clasă) • brainstorming, alcătuiți o listă de persoane posibile (muncă individuală) • alegeți o persoană din listă (lucru în perechi) • adunați și selectați informații, creați o planșă (lucru în perechi) • prezentați o planșă (lucru în perechi) • raport și discuție (clasă).
Durată	2 – 4 lecții
Discipline acoperite	limbi materne și străine, istorie, geografie, științe sociale, proiect interdisciplinar
Mod de lucru	lucru la clasă, lucru în perechi, muncă individuală
Material	planșă (coală mare de hârtie), calculatoare, imprimantă, ziar, creioane, lipici etc.
Surse de informare	biblioteca, persoane cunoscute, interviuri, internet
Evaluare	prezentare planșe; evaluare din partea altor elevi, evaluare din partea profesorului și autoevaluare
Posibile activități suplimentare	<ul style="list-style-type: none"> • atârnați planșele pe coridorul școlii • publicați planșele în ziarul școlii • trimiteți exemplare către asociații, ziare și site-uri web în limbi minoritare • compara planșele cu o clasă parteneră din altă regiune/țară.

ACTIVITATEA 4: ZIUA/ZILELE SAU SĂPTĂMÂNA LIMBII MINORITARE

Introducere	<p>Acest proiect combină o perspectivă multidisciplinară și multilingvă, prin includerea limbii în toate ariile programei, precum și activități legate de și în limba minoritară sub forma unui proiect școlar, deoarece sunt implicate toate cadrele didactice, elevii și serviciile școlare, cum ar fi biblioteca, cantina, colțul expozițional etc.</p> <p>În funcție de competențele și obiectivele profesorului, diferite materii pot fi predate în întregime sau parțial în limba minoritară, sau pot fi folosite materiale autentice într-un mod atractiv în timp ce munca se desfășoară în limba școlii, sau se pot trata aspecte istorice, geografice, sociale, științifice și culturale legate de limba minoritară și vorbitorii limbii minoritare ca parte a diferitelor materii. O extindere este posibilă, sub forma unui proiect mai lung în și despre limba minoritară în anii următori.</p>
Sarcină	<p>Profesorii și elevii urmează programul obișnuit timp de una sau două zile/o săptămână, cu perioade mai scurte sau mai lungi de lucru în sau despre limba minoritară.</p>
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none">• descoperă bogăția și diversitatea mai multor documente în limba minoritară, precum și cultura și mediul vorbitorilor limbii minoritare• aplică strategii de intercompreensiune și translingvistice, combinate cu conținut• sunt conștienți că învățarea în mai multe limbi este o situație normală• înțeleg că profesorii nu sunt perfecți și că și ei învață în acest proces• acceptă ca elevii din clasă care vorbesc o limbă minoritară să funcționeze ca experți.
Nivelul/vârsta	<p>Se poate desfășura la toate nivelurile școlare, deși este potrivit în special intervalului de vârstă 12 – 16 ani.</p>

Etape	<ul style="list-style-type: none"> • se alege limba minoritară, data și durata proiectului (1 zi, 2 zile, 1 săptămână) • este informată conducerea școlii • sunt informați toți profesorii • sunt informați părinții • realizarea proiectului • raport • evaluare • adaptare pentru anul viitor
Durăță	1 sau 2 zile sau 1 săptămână
Discipline acoperite	toate disciplinele
Mod de lucru	clasă, lucru în perechi, lucru individual, activități școlare obișnuite
Material	diverse documente, texte, cântece în limba minoritară
Surse de informare	biblioteca, persoane cunoscute, internet
Evaluare	evaluarea proiectului cu ajutorul chestionarelor și interviurilor
Activități suplimentare	O zi poate fi aleasă ca probă, iar după aceea se poate prelungi la 2 zile și apoi la o săptămână întregă. Proiectul poate fi repetat în mod periodic în fiecare an, în aceeași perioadă, profesorul crescând treptat volumul în limba minoritară.

ACTIVITATEA 5: TOPONIMIE, PEISAJ LINGVISTIC ȘI INSCRIȚII ÎN LIMBA MINORITARĂ

Introducere	<p>Textele și denumirile din domeniul toponimelor și inscripțiilor reprezintă o bună ocazie de a măsura acceptarea oficială și individuală a limbilor și grupurilor minoritare. Ele sunt dovezi ale faptelor istorice și sociale care înconjoară coexistența grupurilor majoritare și minoritare și sunt strict legate de probleme de identitate. Sunt subiectul unor grave conflicte sociale. O mai bună cunoaștere a acestui subiect poate crește sensibilitatea față de cerințele de reprezentare a limbilor minoritare în spațiul public și virtual.</p>
Sarcină	<p>Prezentați exemple de toponime, peisaj lingvistic și inscripții bilingve și multilingve sau toponime, peisaj lingvistic și inscripții în limbile minoritare, într-un context istoric, politic și social, pe hărți, plăcuțe, pereți etc.</p> <p>În funcție de localizarea grupurilor minoritare (zonă monolingvă, zonă bilingvă sau zonă îndepărtată) sarcina poate fi ajustată (date statistice cu fotografiile sau lucru cu hărți și internet).</p>
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none">• cunosc diferite expresii legate de peisajul lingvistic (monolingv sau bilingv/multilingv).• pot grupa diferite tipuri de exemple de inscripții, de exemplu public (autorități și administrație, logo-uri publice, nume de locuri, nume de străzi, instituții); semi-publice (vitrine, reclame, identitate corporativă a companiilor, adrese și pagini de internet); private (cărți telefonice, logo-uri private, meniuri restaurante), cu caracter contravențional (semne, graffiti, autocolante)• sunt conștienți de diferitele roluri ale limbajului (informare, descriere, reglementare, divertisment, manipulare)• disting între macro-toponime și micro-toponime• sunt capabili să compare toponimii bilingve și trilingve (corespondență semantică sau fonetică)• sunt capabili să interpreteze semiotic reclamele (jocuri de cuvinte, alternanța codurilor, utilizarea sub-standardelor)• fac legătura între inscripțiile (multilingve) și contextele istorice, culturale și sociale• fac legătura între inscripții și aspecte politice (legislație, praguri referitoare la numărul de vorbitori/utilizatori, limbi legitime, statut lingvistic și legitimare)• știu să folosească metode simple de cercetare cantitativă și calitativă.

Nivelul/vârsta	în funcție de gradul de complexitate și abstractizare și de localizarea grupurilor minoritare, clasele 7-9 sau 10-12, respectiv 12-14 sau 15-18 ani
Etape	<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea subiectului și a problemei, exemple (PowerPoint, profesor) • Brainstorming despre motivul pentru care omenirea are tendința de a eticheta mediul apropiat și îndepărtat (clasă) • creați o hartă mentală a modurilor în care limbajul este prezentat în spațiul public (lucru în perechi) • redactați un raport despre subiectul ales (reclame, nume de străzi, nume de locuri etc.) folosind o metodă adecvată, cum ar fi statistici, istoria orală, studiu de caz (muncă individuală) • prezentați un raport clasei (PowerPoint, clasă) • discuție.
Durată	4 – 8 lecții
Discipline acoperite	limbi materne și străine, geografie, științe sociale, proiect interdisciplinar
Mod de lucru	clasă, lucru în perechi, muncă individuală
Material	hărți, internet, cameră, telefoane mobile, computere, imprimantă și proiector
Surse de informare	biblioteca, persoane cunoscute, internet
Evaluare	evaluarea și prezentarea raportului
Posibile activități suplimentare	trecere de la peisajul tangibil la peisajul audio

ACTIVITATEA 6: EVENIMENT DE CREARE ȘI EDITARE ÎN COLABORARE A UNUI ARTICOL (*EDIT-A THON*) ÎNTR-O LIMBĂ MINORITARĂ

Introducere	<i>Edit-a-thon</i> , organizat ca activitate școlară, este un eveniment în care se alege o anumită temă, iar elevii învață cum să scrie și să editeze materiale despre acel subiect folosind o limbă minoritară. Un expert (de obicei un profesor) trebuie să se asigure că materialele sunt de înaltă calitate și trebuie să ofere sprijin elevilor, deoarece acestea vor fi încărcate pe Wikipedia.
Sarcină	Crearea unor materiale de calitate într-o limbă minoritară și publicarea acestora pe Wikipedia
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none"> • exersează crearea de materiale de calitate într-o limbă minoritară • stabilesc o legătură între utilizarea noilor tehnologii (Wikipedia) și limbile regionale/minoritare • devin subiecți activi în promovarea limbilor regionale/minoritare • lucrează în continuă colaborare și discuții cu alți elevi • constată în condiții reale utilitatea/posibilitatea utilizării
Nivelul/vârsta	nivelul liceal
Etape	<ul style="list-style-type: none"> • alegerea unui subiect care poate fi de interes pentru comunitatea lingvistică minoritară • oferirea unui scurt ghid despre cum se publică materiale pe Wikipedia • selectarea și editarea anumitor informații care urmează să fie publicate • stabilirea rolurilor (scriitor, editor, expert Wikipedia etc.) • coordonarea elevilor (cine ce publică) • consultarea materialului final pe Wikipedia.
Durată	3-5 lecții
Domenii acoperite	noi tehnologii, discuții între elevi, rezolvarea problemelor în grup, proiect interdisciplinar
Mod de lucru	în grupe/echipe
Material	materiale legate de tema aleasă, laptopuri, internet
Surse de informare	material adunat pentru a culege informații pe o anumită temă
Evaluare	cele mai bune informații încărcate online (în ceea ce privește calitatea limbii, calitatea conținutului, editare)
Activități suplimentare	niciuna

ACTIVITATEA 7: NOI VORBITORI DE LIMBI MINORITARE

Introducere	<p>Ce înseamnă un nou vorbitor?</p> <p>În ceea ce privește demografia, majoritatea limbilor regionale sau minoritare din Europa sunt în declin, iar în multe cazuri transmiterea de la o generație la alta nu le garantează supraviețuirea. Prin urmare, pe lângă transmiterea limbii în familie, este esențială includerea de noi vorbitori, adică persoane care au învățat limba minoritară în afara relațiilor de familie și care sunt utilizatori activi ai acesteia, uneori ca limbă de utilizare prioritară. În multe cazuri, fără noi vorbitori, viitorul limbilor minoritare este în pericol.</p> <p>Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare prevede furnizarea de facilități care să permită noilor vorbitori să învețe o limbă minoritară, dacă doresc (articolul 7.1g). Această activitate tratează nevoia de a încuraja creșterea numărului de noi vorbitori de limbi regionale sau minoritare ca obiectiv fundamental care le va garanta viitorul.</p> <p>Cum să recunoști un nou vorbitor?</p> <p>Deși oricine care a învățat o nouă limbă ca adult poate fi considerat un nou vorbitor, termenul se referă de obicei la persoanele care au încorporat activ limba în repertoriul lor lingvistic de zi cu zi. Noii vorbitori folosesc adesea noua limbă în fiecare zi. În cazul limbilor minoritare, noii vorbitori sunt de obicei utilizatori activi, conștienți de situația delicată în care se află aceste limbi. Prin urmare, utilizarea lor în practică este esențială.</p>
Sarcină	Introducerea conceptului de „nou vorbitor” al limbilor minoritare și încurajarea conștientizării critice a necesității de noi vorbitori ca subiecți legitimi și autorizați să folosească limbi care nu le erau familiare.
Obiective	Elevii <ul style="list-style-type: none">• recunosc rolul pe care noii vorbitori îl joacă pentru vitalitatea limbilor minoritare• sunt capabili să recunoască un nou vorbitor• promovează utilizarea activă a limbii minoritare în repertoriul de comunicare
Nivelul/vârsta	nivelul liceal în comunitățile lingvistice minoritare

Etape	<ul style="list-style-type: none"> • prezentați subiectul și reflectați asupra provocărilor și oportunităților acestui nou subiect sociolingvistic • deschideți o discuție de grup despre prezentul și viitorul limbilor minoritare, plasând rolul noilor vorbitori în centrul discuției • identificați în clasă noii vorbitori în ale căror familii există persoane care folosesc sau au folosit limbi minoritare (vorbitori de limbă moștenită), precum și noii vorbitori fără această moștenire familială, dar cu o atitudine pozitivă față de limba minoritară vorbită în regiune și/sau municipalitate • aflați care sunt experiențele de familie ale persoanelor care au înlocuit limba minoritară cu limba majoritară și/sau care au devenit noi vorbitori de limbi minoritare • selectați 2-3 elevi voluntari ca noi vorbitori pentru o zi. Reflectați și discutați în grup rezultatele acestor microetnografii.
Durată	2 - 3 lecții
Domenii acoperite	limba maternă și a doua limbă
Mod de lucru	în grupe/echipe
Material	videoclipuri, internet
Surse de informare	material adunat pentru a culege informații pe o anumită temă
Evaluare	discuție publică pe această temă
Activități suplimentare	motivați elevii să fie noi vorbitori ai unei limbi regionale sau minoritare pentru o zi

ACTIVITATEA 8: DIVERSE SISTEME DE SCRIE ÎN LIMBILE MINORITARE DIN ȚARA VOASTRĂ

Introducere	<p>Caracterul multicultural și multilingv al unui anumit teritoriu este vizibil înainte de toate prin diferențele vizuale dintre sistemele de scriere utilizate de diferite limbi. În unele țări europene, diferitele alfabete folosite de limbile minoritare fac parte din viața de zi cu zi, ceea ce se reflectă în peisajul lingvistic (de exemplu, sub forma unor nume de locuri bilingve). Dar de foarte multe ori varietatea bogată a acestor diferențe vizuale interesante dintre limbile minoritare rămâne o bogăție „ascunsă” și necunoscută, de care cei mai mulți oameni din societatea majoritară nu sunt conștienți.</p> <p>Învățarea elevilor cum să recunoască diferitele alfabete este văzută aici ca o modalitate simplă de a crește gradul de conștientizare cu privire la varietatea de limbi minoritare dintr-o anumită țară. Evident, în unele zone diferențele dintre alfabete sunt foarte clare și izbitoare, în timp ce în alte cazuri o limbă este recunoscută doar prin câteva semne diacritice suplimentare sau chiar seturi de litere. Din acest motiv, activitatea propusă va trebui în mod evident adaptată. Această sarcină poate fi extinsă dincolo de Europa pentru a include și alte sisteme utilizate pentru limbile naturale din lume.</p> <p>Capacitatea de a recunoaște limbile minoritare, cel puțin pe baza formei lor scrise, contribuie la dezvoltarea capacității multilingve a elevilor la nivelul aptitudinilor receptive.</p>
Sarcină	Recunoașterea diferitelor limbi minoritare pe baza diferențelor vizuale în forma lor scrisă. Opțional: recunoașterea diferitelor sisteme de scriere.
Obiective	<p>Principale</p> <ul style="list-style-type: none">• familiarizarea elevilor cu aspectul vizual al limbilor minoritare scrise din țara lor• familiarizarea elevilor cu unele sisteme de scriere folosite pentru limbi naturale• creșterea gradului de conștientizare a existenței comunităților minoritare în țara lor. <p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none">• recunosc și identifică anumite limbi minoritare în forma lor scrisă• recunosc și identifică numele de locuri scrise în anumite limbi minoritare• cunosc regiunile/zonile din țara lor în care există denumiri bilingve• sunt conștienți de atitudinile negative față de semnele bilingve

Nivelul/vârsta	<ul style="list-style-type: none"> • (suplimentar) recunosc principalele trăsături ale anumitor sisteme de scriere • (suplimentar) pot experimenta scrierea în anumite sisteme de scriere
Etape	<p>Toate nivelurile educaționale, în funcție de gradul de complexitate și abstractizare și de localizarea grupurilor minoritare.</p> <p>Exercițiu de recunoaștere (lucru în perechi sau în grup)</p> <ul style="list-style-type: none"> • elevii stabilesc corespondențe între fragmente scrise în anumite sisteme de scriere și numele limbilor minoritare • elevii stabilesc corespondențe între nume de locuri și anumite limbi minoritare • elevii identifică trăsăturile „cele mai vizibile” ale sistemelor de scriere care îi ajută să le distingă; recunosc tipul acestora (tipul alfabet sau altele) • „Concurs de frumusețe”: care dintre sisteme vă place cel mai mult? <p>Discuție (lucru în grup, apoi la clasă)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Sunt toate limbile enumerate ca minoritare prezente pe semnele bilingve din fotografii? • În ce regiuni ale țării dumneavoastră vă așteptați să găsiți aceste nume de locuri? • Ce importanță au aceste nume de locuri pentru comunitatea locală? • Care este atitudinea ta față de acestea? • De ce crezi că sunt uneori supuse actelor de vandalism? (dacă este cazul). <p>Experiment</p> <ul style="list-style-type: none"> - „Mesaj secret” • Folosind alfabetul unei limbi minoritare, creează un mesaj simplu pe care să-l „decodeze” ceilalți (Observație: funcționează cel mai bine cu alfabetele latin și chirilic). - Concurs de artă • Cine poate copia cel mai bine un text scris într-un alfabet minoritar? • Creați un ornament sau alt obiect de artă folosind fragmente de text
Durată	4 – 8 lecții

ACTIVITATEA 9: LIMBI NETERITORIALE

Introducere	Limbile neteritoriale și vorbitorii acestora se confruntă foarte des cu probleme speciale și discriminare. Sporirea cunoștințelor legate de acestea reduce frica și prejudecățile și oferă posibilitatea unei coexistențe pașnice și mai multă dreptate socială.
Sarcină	Brainstorming și culegere de informații despre limbile neteritoriale și vorbitorii acestora, pregătirea unei invitații și a unor întrebări pentru vorbitorii de limbi neteritoriale.
Obiective	Elevii <ul style="list-style-type: none"> • cunosc diferența dintre limbile teritoriale și neteritoriale • cunosc limbi neteritoriale în țară și în străinătate • cunosc mediul, istoria, problemele limbilor neteritoriale și ale vorbitorilor lor • învață despre cultura, stilul de viață și asociațiile vorbitorilor de limbi neteritoriale
Nivelul/vârsta	de la 12 la 19 ani
Etape	<ul style="list-style-type: none"> • brainstorming și discuție la clasă, dacă este oportun, discutați istoria familiei • căutați informații suplimentare în bibliotecă și pe internet • formulați o întrebare pentru invitații vorbitori de limbi neteritoriale (lucru în perechi) • organizați întâlnirea • creați o planșă cu informațiile adunate • prezentați planșa
Durată	4 – 6 lecții
Discipline acoperite	discipline lingvistice, istorie, științe sociale, proiect interdisciplinar
Mod de lucru	lucru la clasă, muncă individuală și lucru în perechi
Material	cărți de istorie, informații obținute de la asociații, documente ale Consiliului Europei, documentație, dicționare
Surse de informare	interviuri, internet, diverse documente
Evaluare	prezentare planșe
Activități suplimentare	Motivați elevii să pregătească prezentări sau lucrări de cercetare despre limbile neteritoriale și vorbitorii acestora, să scrie un articol în ziarul școlii, să poarte dialoguri cu familiile, să facă schimburi de experiență cu alte țări despre aceleași limbi neteritoriale sau altele.

ACTIVITATEA 10: LIMBILE SEMNELOR

Introducere	Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare nu protejează limbile semnelor. Cu toate acestea, asociațiile, cercetătorii și statele discută despre posibilitatea includerii lor în protecția prevăzută de Cartă. Deoarece limbile semnelor sunt adesea asociate cu dizabilități și nu sunt percepute ca limbi complete, această activitate se ocupă cu recunoașterea juridică, lingvistică și socială a limbilor semnelor în general.
Sarcină	Brainstorming și culegere de informații despre limbile semnelor și problemele și provocările cu care se confruntă utilizatorii lor (cadru legal, asociații, discriminare, cultură, biografii etc.), pregătirea unei invitații și a unor întrebări pentru utilizatorii și interpreții limbii semnelor.
Obiective	<p>Elevii</p> <ul style="list-style-type: none"> • sunt conștienți de faptul că limba poate fi transmisă oral, scris și sub formă de semne • învață despre existența mai multor limbi ale semnelor • cunosc prevederile constituționale și juridice legate de limbile semnelor • fac cunoștință cu persoane care folosesc limba semnelor • cunosc literatură, filme etc., care au legătură cu limba semnelor • învață câteva semne • cunosc munca interpreților în limba semnelor
Nivelul/vârsta	în funcție de nivelul de complexitate și abstractizare, de la ultimii ani de școală primară până la primii ani de liceu (12 – 17 ani)
Etape	<ul style="list-style-type: none"> • prezentarea subiectului, brainstorming despre transmiterea mesajelor în formă orală, scrisă și sub formă de semne, menționarea unor persoane, opere literare, filme legate de limbile semnelor, clarificarea a ceea ce înseamnă „bilingv/multilingv” în acest context (la clasă) • joc sau concurs: Cum ar traduce elevii în limba semnelor mesaje precum „Mi-e foame”, „Măine plec”, „Cât este ceasul?” Ceilalți elevi trebuie să ghicească. • creați o invitație pentru o persoană surdă și un interpret în limba semnelor (găsiți persoane, invitați-le, formulați întrebări etc.) (lucru în perechi) • faceți cunoștință cu persoanele și puneți-le întrebări (la clasă) • scrieți o scurtă lucrare, planșă sau raport pe tema respectivă și publicați-le pe o platformă electronică (lucru în perechi)
Durată	2 – 4 lecții

Discipline acoperite	limbi sau științe sociale, proiect interdisciplinar
Mod de lucru	clasă și lucru în perechi
Material	internet, bibliotecă
Evaluare	raport, planșă sau platformă electronică
Surse de informare	bibliotecă, asociații, persoane cunoscute, internet

Glosar ²

1. Educație bilingvă

Conținut educațional, discipline, părți de discipline sau proiecte interdisciplinare în cel puțin două limbi, în orice fază a educației, pe bază voluntară sau obligatorie.

2. Consiliul Europei

O organizație internațională ale cărei obiective principale sunt apărarea și protecția drepturilor omului, democrației și statului de drept. A fost fondată în 1949, are 46 de state membre și include aproximativ 800 de milioane de oameni. Sediul său este la Strasbourg.

3. Dialect

O variantă lingvistică ale cărei gramatică și vocabular oglindesc contextul geografic și/sau social al vorbitorului.

4. O limbă pe cale de dispariție

O limbă al cărei viitor este periclitat pe termen scurt sau mediu. Există diferite grade de amenințare, de la o amenințare minoră la o amenințare gravă.

5. Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

O convenție internațională a Consiliului Europei al cărei scop este protejarea și promovarea limbilor regionale și minoritare. A intrat în vigoare în 1998.

6. Legislația lingvistică

Norme juridice adoptate de organismele publice cu privire la poziția și utilizarea uneia sau mai multor limbi în diferite medii: școli, mass-media, administrație, politică, cultură și viața economică și socială. În cazul limbilor regionale sau minoritare, este necesar un cadru legal adecvat pentru a le proteja.

7. Drepturile lingvistice

Drepturile civile legate de utilizarea limbii într-un anumit teritoriu, organizație sau instituție. Un exemplu este dreptul fiecărei persoane de a fi informată în fața instanței într-o limbă pe care o înțelege, sau dreptul de a folosi orice limbă sau variantă (libertatea limbii), care este unul dintre drepturile fundamentale.

2. Definițiile din acest glosar nu reflectă neapărat definițiile din Carta europeană a limbilor regionale sau minoritare

8. Peisaj lingvistic

Urme observabile scrise și orale ale limbajului în spațiul public, care pot fi oficiale (indicatoare rutiere, nume de străzi, informații în/pe clădiri publice etc.), private (meniuri în restaurante, informații în magazine, reclame etc.) sau de protest (mesaje scrise cu spray, marcaje). Peisajul lingvistic este un indicator solid al aspectelor lingvistice dintr-un anumit teritoriu, precum și al vitalității limbilor în contact. Situația din mediul urban este uneori numită *peisaj urban (cityscape)*, iar urmele orale sunt un *peisaj auditiv (audioscape)*.

9. Prejudecăți lingvistice

O concepție părtinitoare asupra limbilor și vorbitorilor acestora, bazată pe o lipsă de cunoaștere, un sentiment sau o poziție ideologică explicită. Prejudecățile sunt adesea acceptate pe scară largă în societate, ceea ce le face dificil de detectat.

10. Limbă majoritară

Într-un context multilingv, este limba care are de obicei un număr mai mare de vorbitori. De foarte multe ori implică un prestigiu și o legitimitate mai mare în comparație cu limbile minoritare.

11. Limba migrantilor

Limba folosită de comunitățile de imigranți sau de persoane care din diverse motive (fugind de conflict sau persecuție) sunt nevoite să părăsească țara de origine.

12. Limbă minoritară

Limba care este folosită în mod tradițional într-o anumită zonă a statului și este diferită de limba (limbile) majoritară (majoritare). În general, aceste limbi au un număr mai mic de utilizatori. Vezi *limbă regională*.

13. Multilingvism

Coexistența mai multor limbi într-un anumit grup sau societate, ceea ce nu înseamnă neapărat că acestea sunt utilizate pe scară largă de către întreaga populație. Toate societățile sunt de fapt multilingve. Vezi *plurilingvism*.

14. Nou vorbitor

Persoană care are în repertoriul său de comunicare o limbă pe care nu a dobândit-o în copilărie sau care nu este limba familiei sale. În general, acestea sunt limbi învățate în timpul socializării secundare (sistem educațional, muncă, rețele de socializare). Noii vorbitori de limbi regionale sau minoritare contribuie la asigurarea menținerii și revitalizării acestora.

15. Limbă neteritorială

O limbă folosită de o comunitate care nu este asociată în mod tradițional cu o anumită zonă a unei țării.

16. Limbă oficială

O limbă care este recunoscută în mod expres ca atare în legislația unui stat, a unei regiuni sau a unei alte instituții publice sau private.

17. Plurilingvism

Capacitatea unei persoane de a folosi mai multe limbi. Vezi *multilingvism*.

18. Politica lingvistică

Orice intervenție legată de aspecte lingvistice efectuată de o anumită instituție publică (de exemplu, guverne, sistem de învățământ, instanțe) sau privată (de exemplu, întreprinderi, familii, mass-media) prin implementarea legilor, normelor și practicilor menite să afecteze structura, rolul, utilizarea și dobândirea uneia sau a mai multor limbi.

19. Limbă regională

O limbă care este vorbită într-o anumită regiune geografică, dar nu pe întregul teritoriu național al unei țări. Vezi *limba minoritară*.

20. Limba semnelor

Limbă de natură vizuală, spațială, gestuală și manuală folosit în mod tradițional de persoanele surde și cu surdocecitate.

21. Toponimie

Numele de locuri și studiul lor. Micro-toponimia se ocupă de numele străzilor și locurilor mai mici, în timp ce macro-toponimia se ocupă de unități mai mari, cum ar fi orașe, provincii sau țări.

Resurse suplimentare

Beacco, Jean-Claude; Byram, Michael; Cavalli, Marisa; Coste, Daniel; Egli Cuenat, Mirjam; Goullier, Francis; Panthier, Johanna (2010). Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/t/dg4/linguistic/guide_curricula_EN.asp

Beacco, Jean-Claude; Fleming, Mike; Goullier, Francis; Thürmann, Eike; Vollmer, Helmut; Sheils, Joseph (2016). A handbook for curriculum development and teacher training. The language dimension in all subjects. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/a-handbook-for-curriculum-development-and-teacher-training-the-languag/16806af387>

Bernaus, Merce (coord.) (2007). Plurilingual and pluricultural awareness in language teacher education. A training kit. Strasbourg: ECML, Council of Europe. http://archive.ecml.at/documents/B2_LEA_E_web.pdf

Bernaus, Merce; Furlong, Áine; Jonckheere, Sofie; Kervran, Martine (2011). Plurilingualism and pluriculturalism in content-based teaching. A training kit. Strasbourg: ECML, Council of Europe. www.ecml.at/tabid/277/PublicationID/69/Default.aspx

Camilleri Grima, Antoinette (coord.) (2007). Promoting linguistic diversity and whole school development. Strasbourg: ECML, Council of Europe Publishing. https://books.google.ch/books?id=Fyy80aL5GEIC&pg=PA3&lpg=PA3&dq=Camilleri+Grima+Young+H%C3%A9lot+linguistic+diversity&source=bl&ots=OhpR2_JmOu&sig=hhj7b81hQnmlIBNk6lkj-56NcW8&hl=fr&sa=X&ved=0ahUKEwj5wZTj1cHaAhVhL8AKHb6PCuMQ6AEILjAB#v=onepage&q=Camilleri%20Grima%20Young%20H%C3%A9lot%20linguistic%20diversity&f=false

Candelier, Michel (coord.) (2012). FREPA. A framework of reference for pluralistic approaches to language and culture. Competence and resources. Strasbourg: ECML, Council of Europe. www.ecml.at/Resources/ECMLPublications/tabid/277/PublicationID/82/language/en-GB/Default.aspx

Cortier, Claude; Cavalli, Marisa (eds.) (2012). Langues régionales/minoritaires dans l'éducation bi-/plurilingue – Langues d'ici, langues d'ailleurs issue du projet Langues minoritaires, langues collatérales et éducation bi-/plurilingue. Graz: Conseil de

l'Europe. <http://ebp-ici.ecml.at/Publication/tabid/2537/language/fr-FR/Default.aspx>

Council of Europe. European Charter for Regional or Minority Languages – Giving regional and minority languages a say!. Strasbourg: Council of Europe. <https://www.coe.int/en/web/european-charter-regional-or-minority-languages/brochures>

Council of Europe (1954). European cultural convention. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168006457e

Council of Europe (1992). European Charter for Regional or Minority Languages. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/0900001680695175

Council of Europe (1995). Framework Convention for the Protection of National Minorities. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007cdac

Council of Europe, Committee of Ministers (1998). Recommendation No. R (98) 6 of the Committee of Ministers to member states concerning modern languages. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/16804fc569>

Council of Europe. Language Policy Unit (2014). Language for democratic and social cohesion. Diversity, equity and quality. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/t/dg4/linguistic/Source/Source2014/LPU-60ans_EN.pdf

Council of Europe (2016). Competences for democratic culture. Living together as equals in culturally diverse democratic societies. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/16806ccc07>

Council of Europe (2017). Language support for adult refugees: A Council of Europe toolkit. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/languagesupport-for-adult-refugees-the-council-of-europe-toolkit/1680737a2f>

Council of Europe (2017). Language Education Policy Profiles. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/t/dg4/linguistic/Profils_EN.asp

Halwachs, Dieter W.; Klinge, Simone; Schrammel-Leber, Barbara (2013). Romani. Education, segregation and the European Charter for Regional or Minority Languages. Graz: GLM.

European Centre for Modern Languages, Council of Europe. www.ecml.at

Little, David Lazenby Simpson, Barbara (2008). A curriculum framework for Romani. Strasbourg: Council of Europe. www.coe.int/t/dg4/linguistic/Romani_doc_EN.asp

Louarn, Malo (2013). Der Schmierflink von Panatesien. Der erste Comic der Welt über Minderheitensprachen. Strassburg: Europarat.

McCake, Joanna; Tinsley, Teresa (coord.) (2007). Valuing all languages in Europe. Strasbourg: ECML, Council of Europe.
<http://archive.ecml.at/mtp2/publications/valeur-report-e.pdf>

Publications on the European Charter for Regional or Minority Languages:
<https://rm.coe.int/publications-on-the-european-charter-for-regional-or-minority-language/16806d3652>

Sign languages and the CEFR. ECML, Council of Europe. www.ecml.at/ECML-Programme/Programme2012-015/ProSign/tabid/1752/Default.aspx

Timmermans, Nina (2005). The status of sign languages in Europe. Strasbourg: Council of Europe. <https://rm.coe.int/16805a2a1a>

ROU

www.coe.int

Consiliul Europei este cea mai importantă organizație pentru drepturile omului de pe continent. Acesta cuprinde 46 de state membre, inclusiv toate statele membre ale Uniunii Europene. Toate statele membre ale Consiliului Europei au semnat Convenția Europeană a Drepturilor Omului, un tratat menit să protejeze drepturile omului, democrația și statul de drept. Curtea Europeană a Drepturilor Omului supraveghează implementarea Convenției în statele membre.

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE